

החורבן היה בשנת ג'א ש"לח – 3338. ממפלת סנחריב בשנת ג'א ר"ג – 3213 ועד החורבן: מאה עשרים וחמש שנה.

• שמו של נבוכדנאצר:

אודות השם נבוכדנאצר, יש מי שכתב שהוא מחולק לשלושה חלקים. נבו, כד, נצר. נבו הוא שם אליל, כד פירושו מגן, ונצר הוא עיקר השם.

ידוע שהמילים "נבו כד" הם גלויים לשם העצם "נצר". נבו הוא שם אליל, וספחוהו לשמותיהם, כמו נבוזראדן, נבוצינן. "כד" הוא תואר "מגן". ועיקר שמו הפרטי היה "נצר"³⁸.

אודות מה שנכתב לעיתים נבוכדנאצר, כבר כתבו כי רגילות היא להחליף נ"ן עם ר"ש³⁹.

בנבואת ישעיהו מתנבא הנביא כי עתידים הגוים לבוא על ירושלים ולהלחם עליה: נצרים באים מארץ הפרתק ויתנו על ערי יהודה קולם. בביאור המילה נוצרים כתב רד"ק:

ופירוש נוצרים חיל נבוכדנאצר, ונקראו על שמו⁴⁰.

³⁸ סוף ספר מרגליות הים לרבי ראובן מרגליות, בדף הליקוטאים על מסכת עבודה זרה. נבו מזכיר כשם עבודה זרה בניקוד נבו, בחולם. ראה במדבר פרק לב פסוק לח ברש"י ומפרשים, ובישעיהו פרק מז פסוק א. בירמיהו פרק לט פסוק ג מסופח נבו לשם בבלי בשם סמנרנבו, וכן כתב רש"י בזבחים דף צו ע"א על העיר ששמה קלנבו. נבוצינן הוא שם אדם בירמיהו פרק לט פסוק ג נבו מזכיר גם כשם יהודי בעזרא פרק ב פסוק כט ובפרק י פסוק מג (ומה ששמרה התורה על שם הר נבו ולא שינתה אותו, אולי הוא כמו שנכתב בפטירת משה רבנו שנקבר חקא מול בית פעור (דברים פרק לד פסוק ו), כוזי שיכפר קטיוג עבודה זרה. ואכמ"ל). וראה גם אבן עזרא בדניאל פרק א פסוק ג. פירוש נוסף לשם נבוכדנאצר הובא באנציקלופדיה אוצר ישראל, בערכו.

³⁹ בפירוש רבי הימים לתלמיד רבי סעדיה גאון על דברי הימים א פרק ב, כתב על מה שקרא יהושע (יהושע פרק ז פסוק כז) שם המקום עמק עמלר על שם עמל: עמל עמל עמל עמל אחד הוא. כמו נבוכדנאצר נבוכדנאצר, נ"ר משמשין כאחד. רש"י במסכת ערכין דף לג ע"א: "קציר – קצין, דנו"ן מתחלפת ברו"ש כדמתיב נבוכדנאצר נצר נבוכדנאצר". רמב"ן במחובות דף נא ע"ב ד"ה ובגליוני, הביא שיטה שהליסטים המוזכר בנמרא בשם פפא בן נצר הוא נבוכדנאצר. וכתב על זה: וקשה עלי לומר כן.

⁴⁰ ורמיהו פרק ד פסוק טז. רש"י שם פירש נוצרים – כלומר נותנו מצור. ראה עוד על זה בדברי רבנו מנחם המאירי תחילת מסכת עבודה זרה: מה שאמרו בנמרא נוצרי לעולם אסור,

נחלקו אמוראים מה היה שם אשתו של נבוכדנאצר:
 מה היה שם אשתו של נבוכדנאצר? רב הונא אמר שמירה שמה, רב
 אבין אמר שמירמות שמה, ורבנן אמרין שמירעם שמה".

• ירמיהו הנביא ונבוכדנאצר:

נבוכדנאצר וירמיהו הנביא היו מכירים זה את זה עוד מקטנותם. כך מובא
 במדרש כתב יד שהביא החיד"א:

מצאתי במדרש איכה כתב יד חידוש, וזה לשונו: כו'. מימים רבים
 שהיה ירמיהו נער, ונבוכדנאצר וירמיהו היו מטיילים יחד. ואותו
 היום לא היה נבוכדנאצר מלך כי אם עני ונבזה. והיה אומר: מי יתן
 והייתי מלך על כל העולם כולו, הייתי בא על ירושלים, ושורף בית
 המקדש והעיר, והורג הכל, והשאר אוליכם בשבי. ראה ירמיהו
 ברוח הקודש שהשעה עומדת לו וכל היוצא מפיו עתיד להיות.
 שאל ממנו: תן לי ירושלים. אמר לו: לא אתן. שוב אמר לו: תן לי
 בית המקדש. אמר לו: לא אתן. שוב אמר לו: תן לי תינוקות של
 בית רבן. אמר לו לא אתן. אמר לו: מה תתן לי? אמר לו: כל מה
 שתוכל להציל ולהוציא מהעיר מחצי היום עד הערב. ולכך מיהר
 ירמיהו (=בשעת החורבן) לבא לירושלים, ולא בא עד הערב ואינו
 יכול להציל איש. וזהו שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי
 ערב. עד כאן לשון מדרש איכה כתב יד".

אני מפרש מלשון נצרים באים בארץ הפלתיקה האמור בירמיהו, שקרא אותם העם נוצרים על
 שם נבוכד נצר. וידוע שצלם השמש היה בבבל, ושכל עם נבוכדנאצר היו עזברים לו. וכבר
 ידעת שהחמה משמשת ביום ראשון, כענין ראשי ימים. ומתוך כך היו קורין לאותו יום נצרי,
 על שם שהיה קבוע לנבוכד נצר, על צד ממשלת חמה שבו. והדברים נראין ובהירים. מה
 שכתב "כענין ראשי ימים", מוזנתו לשיצ"ס חנכ"ל. ראה עוד בזה ברבנו בחיי בראשית פרק כט
 פסוק לב. מה שכתב שחמה משמשת ביום ראשון, כך גם משמעות השם האנגלי של יום
 ראשון – Sunday, יום חמה. צלם השמש היה בבבל, במדרש רבה שמות פרשה טז אות ו.

⁴¹ מדרש רבה ויקרא פרשה יט אות ו. ראה להלן בפרק היהודים בבבל עמוד 330.

⁴² החיד"א בספרו מדבר קדמות מערכת י אות מז, ובספרו חומת אנך ירמיהו פרק ו בנוסח
 אחר קצת אוי לנו הוא בירמיהו פרק ו פסוק ו. מדרש זה הובא גם להלן בפרק י עמוד 224.